

1. Ахіллесова п'ята Facebook. Згідно опитування Reuters. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/7079>. 2. Гриценко С. Активізація електронної комерції як чинник економічної модернізації Інтернет-бізнес процесів / С. Гриценко // *Маркетинг в Україні*. – 2012. – №2. – С. 34–39. 3. Крикавський Є. В. Логістичні системи : [навч. посіб.]. / Є. В. Крикавський, Н. В. Чернописька. – Львів : Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2009. – 264 с. 4. Примак Т. Маркетингові дослідження спеціалізованих ЗМІ на ринку стоматології України / Т. Примак // *Маркетинг в Україні*. – 2012. – №2 – С. 26– Ромат Е. В. Реклама. 5-е изд. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с. 5. Тімонін К. О. Формування та ефективність використання бренду промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами” / К. О. Тімонін. – Х., 2012. – 20 с. 6. Фонд The World Wide Web Foundation презентував Web Index – аналіз впливовості Інтернету у країнах світу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/9965>. 7. Чухрай Н. І. Маркетинг інновацій : [підруч.]. / Н. І. Чухрай. – Львів : Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2011. – 256 с.

КІНДЗЮР О.С.

Львівського національного університету імені Івана Франка

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

© О.С. Кіндзюр, 2012

Сектор житлово-комунального господарства будь-якої національної економіки, виробляючи суспільно необхідні послуги і переважно знаходячись у статусі муніципального (регіонального) природного монополіста, завжди був предметом економічних досліджень щодо соціально-економічної ефективності підприємств цього сектора, його організаційно-правової форми та доцільної організації управління галуззю загалом і її окремими суб'єктами. Соціальна значимість і природний монополізм (водопостачання, водовідведення та ін.) зумовлюють багатоваріантність організаційно-виробництва комунальних послуг, залежно від стану і особливостей соціально-економічного середовища певної країни.

Теоретична економія (економіка підприємств державного сектору) та світогосподарська практика засвідчують про відсутність конкретизованих обґрунтувань щодо організації найбільш ефективного виробництва і управління такого роду природними монополістами: державне підприємство; державна комерційна організація, управління якою здійснюється найманим менеджментом; приватно-державне партнерство, що реалізує комерційні інтереси в умовах державного регулювання; приватна компанія, яка контролюється державними регулятивними інституціями та ін. варіанти. Безперечно найважливішим виступає рівень ефективності (суспільної і економічної) діяльності таких суб'єктів господарювання і значною мірою залежить від обраної в тій чи іншій національній економіці організації функціонування, форми управління і регулювання діяльності підприємств у сфері муніципального природного монополізму, соціальної спрямованості державної економічної політики.

Оцінка ефективності функціонування тієї чи іншої моделі виробництва комунальних послуг має на увазі урахування не тільки прямих витрат і вигід для кожної моделі, а й супутніх витрат, пов'язаних з реалізацією соціальної інновації при переході до іншого способу виробництва [1, с.193]. Очевидно, при проектуванні “нової” конфігурації функціонування житлово-комунального комплексу в економіці України потрібно, передусім, оцінити ступінь впливу окремих факторів на соціальну складову, що зумовлюється невисокою платіжною спроможністю споживачів послуг, передусім населення. У сучасних вітчизняних публікаціях диспутуються питання щодо доцільності та умов повної комерціалізації підприємств житлово-комунального комплексу, вироблення

різноформатних інструментів інвестиційної політики у сфері ЖКГ, зокрема через партнерство бізнесу та держави, різнохарактерні державно-цільові програми тощо.

Попри наведені теоретико-концептуальні й емпіричні обґрунтування, а також практичне виконання в тім чи іншій ступені окремих завдань реформування галузі, сформульованих державними та урядовими програмами, ефективного організаційно-економічного механізму для розвитку галузі не розроблено. Незаперечним й очевидним є те, що на теперішній час “основними принципами реформування житлово-комунального господарства України є вдосконалення системи управління галузі” [2, с. 113].

При цьому достатньо очевидним є неможливість прямого запозичення ефективних зарубіжних систем менеджменту у цій сфері економіки, оскільки світовий досвід засвідчує про відсутність оптимальної стратегії забезпеченості ефективної роботи комунальних служб – відмінності технічного, технологічного й економічного розвитку національних економік зумовлюють застосування адекватних методів регулювання діяльності галузевих підприємств як природних монополістів. Найважливішими і не до кінця вирішеними на теперішній час у світовій практиці залишаються питання вироблення оптимального методу регулювання цін (тарифів) на продукцію (послуги) підприємств житлово-комунального сектора економіки.

У практичній площині переважно використовується метод “витрати плюс справедливий прибуток” або “встановлення граничного рівня рентабельності”. У будь-якому разі важливим для регулятивних інституцій є об’єктивна базова основа – фактичні розміри витрат для встановлення “економічно обґрунтованих тарифів”. Низька платоспроможність населення як кінцевого споживача комунальних послуг з одного боку, критичний стан основних фондів підприємств ЖКГ з другого, створюють формат, що вимагає включення до складу тарифів на послуги крім поточних операційних витрат ще й “інноваційної” складової для вирішування завдань технічного переоснащення жилого-комунальних підприємств і розвитку комунальної інфраструктури. Тобто достатньо очевидним є факт, що трансформувати галузь за рахунок ринкового підходу до тарифоутворення неможливо, оскільки очевидною є неспроможність механізму ринкового саморегулювання вирішити коло проблем розвитку економічної системи з явно вираженою соціальною складовою у слабкому економічному середовищі.

Комерціалізація муніципальних природних монополістів, ураховуючи сучасні тенденції впливу корпорацій на уряди держав всього світу, у вітчизняній практиці ризикована суттєвим зростанням вартості комунальних послуг з одночасним усуненням дійового регулятивного впливу державних інституцій. Незважаючи на достатньо поширений постулат економічної теорії про те, що приватні компанії працюють ефективніше ніж державне підприємство, державне регулювання комунальної інфраструктури продовжує мати місце і в країнах з розвинутою економікою, зазнаючи при цьому достатньо вагомих еволюційних змін в умовах стагнації глобального соціально-економічного середовища; система соціальної допомоги й адресного субсидіювання населення, перехресного субсидіювання в категоріях споживачів послуг, умови функціонування концесій приводяться у відповідність до змін соціально-суспільного середовища.

Сучасний стан інституційного середовища в Україні ставить під сумнів доцільність обрання іншої, крім державної, форми функціонування підприємств галузі, оскільки їх комерціалізація і разом з нею підвищені комунальні платежі можуть спровокувати соціально-політичну нестабільність. Недостатньо прогнозований стан сучасної ринкової інфраструктури в координатах глобального й національного соціально-економічного середовища, крайньо низька спроможність бюджетів різних рівнів для фінансування інфраструктурних проектів та низка інших негативних і дестабілізуючих факторів, дозволяють формувати позицію про те, що реальними шляхами підтримки стабільного функціонування підприємств галузі повинно стати розроблення на удосконаленій нормативно-законодавчій базі загальнодержавних програм із залученням комерційних підприємств.

1. Ермишина А.В. Сравнительный анализ институциональных альтернатив функционирования предприятий коммунальной экономики / А.В. Ермишина // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – 2010. – Вып. 38-1. – С. 193-203. 2. Тертиця О.О. Напрями реформування сфери ЖКГ: зарубіжний досвід та вітчизняна практика / О.О. Тертиця // Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. – 2010. – № 2(19). – С. 111-113.